

Reactie Valente op Novelle strafbaarstelling illegaal verblijf' (wijziging Wetsvoorstel asielnoodmaatregelenwet)

Doel van het wijzigingsvoorstel van de regering

Met de voorgestelde novelle geeft het kabinet aan een wijziging te willen aanbrengen op het voorstel van wet voor de Asielnoodmaatregelenwet en het daarin voorgestelde artikel 108a van de Vreemdelingenwet 2000 (strafbaarstelling illegaal verblijf alsmede de hulp aan mensen die illegaal in Nederland verblijven). Het kabinet geeft aan dat het doel van de novelle is om ervoor te zorgen dat hulp aan vreemdelingen die illegaal in Nederland verblijven, *niet* strafbaar zal zijn.

Samenvatting reactie Valente

Valente heeft eerder dringend opgeroepen tegen het wetsvoorstel te stemmen. Dit omdat deze wet maakt het onmogelijk om mensen in nood menswaardig te helpen. Noodzakelijke zorg, opvang en hulp, en bescherming wordt strafbaar gemaakt. Hulpverleners en vrijwilligers worden gecriminaliseerd, en mensen zonder schuld kunnen worden vervolgd. Ook leidt het wetsvoorstel tot juridische tegenstrijdigheden en ondermijnt het de uitvoerbaarheid van bestaande wetgeving.

Het wijzigingsvoorstel van de regering komt wat ons betreft niet voldoende tegemoet aan de door Valente eerder geuite belangrijkste bezwaren. Redenen hiervoor:

- Door handhaving van strafbaarstelling onrechtmatig verblijf, zullen kwetsbare mensen noodzakelijke opvang, zorg, hulp en bescherming naar verwachting gaan mijden.
- Het wijzigingsvoorstel blijft mensen formeel strafbaar houden die niet terug *kunnen* keren naar hun land van herkomst.
- In het wijzigingsvoorstel wordt het bieden van noodzakelijke opvang en bescherming aan kwetsbare mensen afhankelijk gemaakt van een meldplicht bij de politie. Dat is niet alleen onuitvoerbaar, maar daarmee ontstaat er een ongewenste vermenging van hulpverlening en opsporing en worden hulpverleners in een onmogelijke positie gebracht. In de praktijk zal dit alsnog kunnen leiden tot strafbaarstelling van hulpverleners als zij het bieden van opvang niet (willen) melden bij de politie of buiten hun schuld om niet melden. Bovendien staat dit haaks op de Wmo 2015¹, die juist het opvangen van deze mensen vanwege risico's voor de veiligheid als gevolg van huiselijk geweld verplicht!

Kortom: ook met dit wijzigingsvoorstel dreigen kwetsbare mensen noodzakelijke zorg, hulp, opvang en bescherming te zullen gaan mijden en in onmenselijke situaties terecht te komen. Het noodzakelijk bieden van opvang blijft strafbaar, tenzij het wordt gemeld bij de politie. Ongewenste vermenging van hulpverlening enerzijds en opsporing is daarmee onderdeel geworden van het wijzigingsvoorstel. Bovendien is daarmee de wet onuitvoerbaar en conflicteert de wet (ook met het wijzigingsvoorstel) nog steeds met bestaande wet- en regelgeving, die juist gemeenten en hulpverleners oproept mensen in nood (zoals slachtoffers van huiselijk geweld) opvang te vang en te beschermen. Verder blijven ook uitgeprocedeerde vluchtelingen die niet terug *kunnen* naar hun land van herkomst in beginsel strafbaar. Al met al is de wet ook met dit wijzigingsvoorstel onacceptabel, onuitvoerbaar en juridisch ondeugdelijk.

¹ Artikel 1.2.2 Wmo 2015: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0035362/2025-01-01>

Toelichting op reactie Valente Novelle strafbaarstelling illegaal verblijf

Ook met novelle dreigt mijding van noodzakelijke zorg, opvang, hulp en bescherming

Het kabinet handhaaft in haar wijzigingsvoorstel de strafbaarstelling van onrechtmatig verblijf van vluchtelingen. Het kabinet geeft weliswaar aan dat het daarbij de handhavingspraktijk zal vragen deze strafbaarstelling primair in te zetten tegen criminele en overlastgevende vluchtelingen, maar het betekent dat alle uitgeprocedeerde vluchtelingen strafbaar blijven. Wij vinden het zeer discutabel om het verblijf in Nederland per definitie als strafbaar te zien, in plaats van de handeling die het kabinet klaarblijkelijk wil bestrijden, namelijk het aantoonbaar niet meewerken aan terugkeer en het crimineel- of overlastgevend gedrag vertonen. Nu het kabinet *alle* uitgeprocedeerde vluchtelingen in beginsel strafbaar blijft stellen, blijft het risico nadrukkelijk aanwezig dat meer kwetsbare mensen noodzakelijke zorg, opvang, hulp en bescherming zullen gaan mijden uit angst voor vervolging. Dit kan leiden tot dakloosheid, medische complicaties en maatschappelijke teloorgang en voortduring van relationeel geweld.

Ook met novelle treft de wet mensen die niet terug kunnen keren naar hun land van herkomst

Het kabinet geeft aan dat onrechtmatig verblijf alleen kan worden bestraft met een vrijheidsstraf indien de terugkeerprocedure volledig is doorlopen en vertrek niet is gelukt door de aantoonbare schuld van de vluchteling. Het kabinet geeft aan dat de vluchtelingen die wegens illegaal verblijf zullen worden bestraft in de praktijk zich zal beperken tot vluchtelingen 'die wel kunnen, maar niet willen meewerken aan vertrek en dat effectief frustreren.' Het lijkt daarmee dat mensen die niet terug *kunnen* keren niet strafbaar zijn, maar het wijzigingsvoorstel maakt geen uitzondering voor deze groep bij de strafbaarstelling. Deze onduidelijke benadering die het kabinet nu voorstelt, kan ook voor deze groep leiden tot mijding van noodzakelijke zorg, hulp, opvang en bescherming. Ook voor de groep die niet terug *kunnen* keren naar hun land van herkomst kan dit daarmee leiden tot dakloosheid, medische complicaties en maatschappelijke teloorgang en voortduring van relationeel geweld.

Ook met novelle kan de wet leiden tot strafbaarstelling bij bieden van opvang en bescherming

Uitgeprocedeerde vluchtelingen zijn regelmatig dakloos, afhankelijk van 'bed, bad en brood', en opvang en bescherming, aangeboden door gemeenten, opvangorganisaties, en vrijwilligers. Hoewel het kabinet aangeeft dat hulpverlening niet strafbaar wordt, blijven mensen (en daarmee ook de maatschappelijke- en vrouwenopvang) strafbaar (en kunnen een boete krijgen) als zij 'nachtverblijf verschaffen aan een vreemdeling die illegaal in Nederland verblijft en daarvan geen melding doen aan de korpschef'. Opvang bieden blijft dus strafbaar als het niet gemeld wordt bij de politie! Daarmee ontstaat er ongewenste en onacceptabele vermenging van het bieden van opvang enerzijds en opsporing anderzijds. Het waardevolle werk van opvangorganisaties, gemeenten en vrijwilligers wordt hierdoor ernstig belemmerd en professionals en vrijwilligers moreel in een onmogelijke positie gebracht. Daarbij veronderstelt het dat het de taak is van opvangorganisaties en zij in staat zijn om de status van mensen (snel) na te gaan. Ook blijft hiermee het voorstel met deze uitzondering voor opvang haaks staan op de Wmo 2015², die juist aangeeft dat het bieden van opvang aan deze mensen mogelijk is in verband met risico's voor de veiligheid van betrokkene als gevolg van huiselijk geweld. Het is dus cruciaal dat in het voorstel deze uitzondering verwijderd wordt en ook opvang niet strafbaar wordt gesteld en de meldplicht voor mensen bij nachtverblijf uit het voorstel wordt gehaald.

² Artikel 1.2.2 Wmo 2015: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0035362/2025-01-01>